

درسنامه سلامت در حوادث و بلایا

جلد دوم

www.ketab.ir

سرشناسه: اردلان، علی، ۱۳۹۹

عنوان و نام پدیدآور: درسنامه سلامت در حوادث و بلایا/ به کوشش علی اردلان، حمیدرضا خانکه، گروه نویسندگان؛ ویراستاران: محمد سورانی، صدیقه سالمی، علی نصیری.

مشخصات نشر: تهران: مهراروش، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ج ۲، (۱۶۶ ص): مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۹-۲۷-۳ دوره: ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۹-۲۷-۳؛ ج ۱: ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۹-۲۸-۰؛ ج ۲: ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۹-۲۹-۰.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتاب حاضر با نظارت هیئت ممکنه و ارزشیابی رشته سلامت در حوادث و بلایا و با حمایت مؤسسه

ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، مرکز مدیریت حوادث و فوریت‌های پزشکی کشور و دانشکده

بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران منتشر شده است.

یادداشت: واژه نامه

موضوع: بلاهای طبیعی -- خطر سنجی

موضوع: Natural disasters -- Risk assessment

موضوع: بلاهای طبیعی -- برنامه‌ریزی

موضوع: Natural disasters -- Health aspects

موضوع: مدیریت -- مدیریت

موضوع: Emergency management

موضوع: امداد رسانی

موضوع: Disaster relief

موضوع: مدیریت بحران

موضوع: Crisis management

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۳۵۴ ۱۶۰ GB۵

رده‌بندی دیویی: ۳۶۳/۳۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۹۵۸۱۹

درسنامه سلامت در حوادث و بلایا

(جلد دوم)

نویسندگان: علی اردلان، حمیدرضا خانکه، علی مهرابی توانا، میرنجاد، غلامرضا معصومی، احمد حاجبی،

محمود نکویی مقدم، محمدحسین یارمحمدیان، محمدجواد حسین‌زاده، سعید شیدی، جعفری، محمد سورانی،

علی نصیری، حامد محمدی، گروه نویسندگان

ویراستاران: محمد سورانی، صدیقه سالمی، علی نصیری

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت دوره دوجلدی: ۱۲۰ هزار تومان

کلیه حقوق این درسنامه برای نویسنده مسئول، گروه نویسندگان و حامیان محفوظ می‌باشد.

مسئولیت صحت مطالب هر فصل بر عهده نویسنده اول فصل می‌باشد.

ارتقاء کیفیت این درسنامه نیازمند بازخواند ارزشمند خوانندگان محترم می‌باشد.

مزید امتنان خواهد بود نظرات و پیشنهادهای خود را از طریق وب سایت ذیل با ما در میان بگذارید:

www.disaster-textbook.ir

فهرست مندرجات

مقدمه

پیشگفتار

بخش ۱: مبانی

فصل ۱: مبانی مدیریت و آشنایی با خطرات

لیلا محمدی نیا، محمد سورانی، علی اردلان

فصل ۲: ساختارهای مدیریت و کاهش خطر بلایا در جهان

محمد حسین یارمحمدیان، فاطمه رضایی

فصل ۳: ساختارهای مدیریت و کاهش خطر بلایا در ایران

حامد محمدی، علی اردلان

فصل ۴: آشنایی با نظام سلامت در ایران

زنده یاد کامل شادپور

فصل ۵: اقدامات بشر دوستانه بین المللی

فرین فاطمی، علی اردلان

بخش ۲: کاهش آسیب

فصل ۶: ارزیابی خطر بلایا

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۷: اقدام‌های کاهش آسیب‌پذیری غیرسازه‌ای ۱۱۱

فرین فاطمی، علی اردلان

فصل ۸: اقدام‌های کاهش آسیب‌پذیری سازه‌ای ۱۲۷

ثریا فتح‌الهی، محمود رحیمی

فصل ۹: کاهش خطر زمین‌لرزه با برنامه‌ریزی کاربری زمین ۱۴۳

کامبد امینی حسینی

بخش ۳: آمادگی

فصل ۱۰: تاب‌آوری جوامع در برابر حوادث و بلایا

عباس اسد تقی‌زاده، علی اردلان

فصل ۱۱: سامانه هشدار اولیه

محمدجواد مرادیان، حمیدرضا خانکه

فصل ۱۲: فرا ظرفیت

بهناز رستگارفرو، حمیدرضا خانکه

فصل ۱۳: برنامه آمادگی بیمارستانی

حمیدرضا خانکه

فصل ۱۴: طراحی، اجرا و ارزیابی تمرین در بلایا

امیر سالاری، امیر نجاتی

بخش ۴: پاسخ

فصل ۱۵: فرماندهی و کنترل

محمدجواد مرادیان، حمیدرضا رستگار، غلامرضا معصومی

فصل ۱۶: هماهنگی در بلایا

نرگس روحی، علی اردلان

۲۷۳	فصل ۱۷: ارزیابی سریع نیازها هما یوسفی خوش سابقه، غلامرضا معصومی
۳۰۱	فصل ۱۸: ارتباطات علیرضا حاجیونی، غلامرضا معصومی
۳۱۵	فصل ۱۹: مدیریت اطلاعات و سامانه‌های اطلاعاتی در حوادث و بلایا احمد سلطانی
۳۳۵	فصل ۲۰: جستجو و نجات احمد سلطانی، ابوالفضل جوادی
۳۵۳	فصل ۲۱: معماری و مدیریت اسکان اضطراری و موقت علیرضا فلاحی
۳۹۳	فصل ۲۲: مدیریت مصدومین انبوه در مراکز امداد و درمان پیش بیمارستانی پریا بهرامی، یوسف اکبری، جواد اذلی
۴۰۳	فصل ۲۳: مدیریت مصدومین انبوه در بیمارستان حمیدرضا خانکه، مریم رنجبر، مریم نخعی
۴۱۵	فصل ۲۴: تریاژ در بلایا و حوادث با مصدومین انبوه امیر سالاری، امیر نجاتی
۴۴۹	فصل ۲۵: تخلیه اضطراری پریا بهرامی، علی نصیری، سیده سمانه میراسماعیلی
۴۶۱	فصل ۲۶: کنترل بیماری‌های واگیر رضا حبیبی ساروی، طاهره یعقوبی، علی اردلان
۴۸۱	فصل ۲۷: مدیریت بیماری‌های غیر واگیر در حوادث و بلایا محمدتقی مقدم‌نیا، احمد کوشا

فصل ۲۸: سلامت جنسی و باروری در بلایا ۴۹۷

مرجان دلخوش، سیدعلی آذین، شهرزاد والافر، زیبا تقی‌زاده، سیدتقی یمانی

فصل ۲۹: سلامت روان در بلایا ۵۱۱

حامد فرساد، احمد حاجبی

فصل ۳۰: بهداشت محیط در شرایط اضطراری ۵۴۵

حامد محمدی، کاظم ندافی

فصل ۳۱: تغذیه و امنیت غذایی ۵۶۵

فرین طاهری، محمدجواد حسین‌زاده، عاطفه گلپایی

فصل ۳۲: ارزیابی خسارت در حوادث و بلایا ۵۹۱

عباس استاد تقی‌زاده

فصل ۳۳: مدیریت دارو و تجهیزات پزشکی در بلایا ۶۰۳

محمدتقی مقدم‌نیا، امیر نجاتی

فصل ۳۴: مدیریت داوطلبان و اهداکنندگان ۶۱۷

شاندیز مصلحی، امیر نجاتی

فصل ۳۵: آماد و پشتیبانی در بلایا ۶۲۹

مهراب شریفی سده، امیر نجاتی

فصل ۳۶: تجهیزات حفاظت فردی در بلایا ۶۴۱

آرزو نجفی

فصل ۳۷: نحوه برخورد با بیماران خیلی مهم ۶۵۹

محمد حیدری، سوگند تورانی، محمد سورانی

فصل ۳۸: مدیریت اجساد در بلایا ۶۷۱

لیلا محمدی‌نیا، کاظم ندافی

فصل ۳۹: گزارش پس از اقدام

حمیدرضا اسکاش، محبوبه روح‌الهی

بخش ۵: بازیابی

فصل ۴۰: مبانی بازیابی و توسعه پایدار

حمیدرضا خانکه، مریم نخعی

فصل ۴۱: بازتوانی و ابعاد آن

ساناز سارابی، نده، علی اردلان، محمد فرید لطیفی

بخش ۶: مخازن

فصل ۴۲: زمین لرزه

جواد بابائی، مهدی زارع، علی اردلان

فصل ۴۳: آتشفشان

جواد بابائی، مهدی زارع، علی اردلان

فصل ۴۴: سونامی (آبلرزه)

جواد بابائی، مهدی زارع، علی اردلان

فصل ۴۵: زمین لغزش

جواد بابائی، مهدی زارع، علی اردلان

فصل ۴۶: طوفان‌ها

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۴۷: گردباد (پیچند)

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۴۸: سیل

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۴۹: خشکسالی

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۵۰: بهمن برف

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۵۱: آتش سوزی وحشی

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۵۲: شرایط جوی شدید سرما و گرما

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۵۳: طوفان گرد و غبار (ریزگردها)

جواد بابائی، علی اردلان

فصل ۵۴: آنفلوآنزا

علی مهرابی توانا

فصل ۵۵: وبا

علی مهرابی توانا

فصل ۵۶: بیماری‌های منتقله از طریق بندپایان و جوندگان در بلایا

حسن وطن دوست، احمدعلی حنفی بجد

فصل ۵۷: پاسخ پزشکی به فوریت‌های هسته‌ای و پرتوی

احمد رضا جلالی

فصل ۵۸: حوادث انفجاری و پیامدهای سلامت آن

عباس استاد تقی زاده

فصل ۵۹: مخاطرات زیستی

علی کرمی

فصل ۶۰: مواد خطرناک	۱۰۶۵
سید محسن حسینی بروجنی، امین صابری نیا	
فصل ۶۱: تجمعات انبوه	۱۰۸۷
هما یوسفی خوش سابقه، محمود سروش	
فصل ۶۲: حملات تروریستی	۱۱۰۳
مجید اشرف گنجویی، امین صابری نیا، محمد حیدری	
فصل ۶۳: مخاطرات حمل و نقل هوایی	۱۱۱۵
محمدرضا خواجه امینیان، داود خراسانی زواره	
فصل ۶۴: مخاطرات حمل و نقل دریایی	۱۱۴۵
محمدرضا خواجه امینیان، داود خراسانی زواره	
فصل ۶۵: مخاطرات حمل و نقل جاده‌ای	۱۱۵۷
محمدرضا خواجه امینیان، داود خراسانی زواره	
فصل ۶۶: مخاطرات حمل و نقل ریلی	۱۱۶۹
محمدرضا خواجه امینیان، داود خراسانی زواره	
فصل ۶۷: آتش سوزی ساختمان	۱۱۹۳
هما یوسفی خوش سابقه، داود خراسانی زواره	
فصل ۶۸: حملات سایبر	۱۲۱۷
علیرضا حاجیونی، امین صابری نیا، محمد حیدری	
فصل ۶۹: حوادث شیمیایی	۱۲۲۹
سید محسن حسینی بروجنی، امین صابری نیا	
فصل ۷۰: عوامل شیمیایی جنگی	۱۲۴۵
علی نصیری، یونس پناهی	

بخش ۷: مباحث ویژه

فصل ۷۱: تغييرات اقليمي و سلامت

عارفه موسوی، علی اردلان

فصل ۷۲: کاربردهای اپیدمیولوژی در بلايا

محمد سورانی، زهرا فلاحي، علی اردلان

فصل ۷۳: سالمندان و بلايا

نریمان سپهروند، علی اردلان

فصل ۷۴: کودکان و بلايا

محمد کرمی

فصل ۷۵: زنان و بلايا

ساناز سهرابی‌زاده، علی اردلان

فصل ۷۶: معلولان و بلايا

سید قاسم موسوی، محمد کمای

فصل ۷۷: اخلاق در بلايا

وحید قنبری، علی اردلان

فصل ۷۸: مذهب و بلايا

مهدی نجفی

فصل ۷۹: پرستاری در حوادث و بلايا

حمیدرضا خانکه، مریم نخعی، لیلا داددوست، شکوفه احمدی

فصل ۸۰: طب کار و بلايا

آرزو نجفی، محمد حیدری

۱۴۵۹	فصل ۸۱: مدیریت سلامت دام و وحوش در بلایا سید قاسم موسوی، احسان مصطفوی، علیرضا باهنر
۱۴۷۳	فصل ۸۲: پدافند غیرعامل در نظام سلامت غلامرضا معصومی
۱۴۸۹	فصل ۸۳: تأثیرات زیست محیطی بلایا بر سلامت کتایون جهانگیری، رضا خانی جزنی، ساناز سهرابی زاده
۱۴۹۷	فصل ۸۴: این پژوهی در مدیریت بلایا و حوادث اردشیر سیاح، فضل ابون جهانگیری
۱۵۲۱	فصل ۸۵: جنبه‌های حقوقی در بلایا سمانه حیدری، حسن اسفندیار
۱۵۳۷	فصل ۸۶: پناهندگان و آوارگان حجت شیخ بردسیری، حسن اسفندیار
۱۵۵۳	فصل ۸۷: نظریه‌های مدیریت و برنامه‌های جامعه‌محور بلایا سیدحسام سیدین، فاطمه رجبی فرد
۱۵۶۵	واژه‌نامه

مقدمه

بسمه تعالی

وقوع حوادث و بلایای طبیعی، در تمام جهان و از جمله کشور ما همواره خسارت‌های جبران‌ناپذیر انسانی و زیان‌های سنگین مالی را در پی داشته و خواهد داشت. شواهد نشان می‌دهد با پیشرفت دانش بشر، تلفات انسانی در پی رخداد حوادث و بلایا کاهش یافته اما تعداد افراد تأثیرپذیرفته از این وقایع نیز میزان خسارت به اموال و دارایی‌ها به طور قابل توجهی رو به افزایش گذاشته است. امر می‌تواند هشدار جدی برای سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران جوامع مختلف باشد.

اسناد بالادستی ملی و بین‌المللی برای مسئولان جمهوری اسلامی ایران نیز تکالیف متعددی را مشخص کرده‌اند. به‌عنوان مثال بندهای ۱۳ سیاست‌های کلی سلامت (ابلاغی توسط رهبر معظم انقلاب)، به ویژه بند ۲ این سیاست‌ها و از جمله «کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدیدکننده سلامت مبتنی بر شواهد معتبر علمی»، بر مواردی تأکید دارد که برای عملیاتی کردن آن‌ها نیازمند توجه جدی به مقوله مدیریت علمی، متوازن، همه جانبه و نظام‌مند حوادث و بلایا هستیم. عنایت به این موضوع را در اسناد مهم بین‌المللی نیز می‌توان به وضوح مشاهده کرد؛ از جمله «چارچوب جهانی کاهش خطر بلایا برای سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۳۰» (معروف به چارچوب سندای) که توسط سازمان ملل متحد، با مشارکت همه کشورهای از جمله ایران، تهیه و تدوین شده است. در اولویت‌های چهارگانه این سند نیز حوزه سلامت به طور ویژه مورد تأکید قرار گرفته است. موارد فوق دلایل محکمی است برای توجه جدی سیاست‌گذاران نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران به مقوله مدیریت خطر حوادث و بلایا.

خوشبختانه در کشور ما نظام سلامت همواره از پیشگامان توجه به مقوله ظرفیت‌سازی و توسعه دانش و فن‌آوری در حوادث و بلایا بوده است. تأسیس رشته «سلامت در بلایا و فوریت‌ها» در مقطع دکتری تخصصی از جمله اقداماتی است که موجب شده تعداد قابل توجهی پژوهشگر به تحقیق پیرامون ابعاد مختلف این حوزه بپردازند.

تدوین کتاب حاضر با مشارکت نویسندگان متخصص در عرصه‌های مرتبط، با هدایت فنی هیئت ممکنه و ارزشیابی رشته سلامت در بلایا و فوریت‌ها نیز گام بلندی در مستندسازی شواهد علمی بومی و عرضه آن به جویندگان دانش محسوب می‌شود؛ که امر واره مورد توجه مخاطبان قرار گیرد.

فرصت را مغتنم شمرده برای نویسندگان و خوانندگان این کتاب ارزنده و همچنین پژوهشگران، دانشمندان و تلاش‌گران حوزه‌های عملیاتی این عرصه، آرزوی توفیق روزافزون می‌نمایم.

دکتر سید حسن هاشمی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی